

Харламгий Харлампьевич Луковцев

90 - сааһын көрсө .

(Учуутал , кыраайы үөрэтээччи, суруналыыс)

*Үлэни толордо: педагог-
библиотекарь:*

Чемпосова Феодосия Сергеевна

Улэм то5оостоо5о: Х.Х.Луковцев 90
саабын корсо биир дойдулаа5ым оройуонна
биллэр учуутал, краевед, оскуола кыраайы
уорэтэр тумэлин олохтообут ,
уорэнээччилэргэ, уунэн эрэр колуонэ5э ,
ыччат дьонно тиэрдэргэ
наадалаах.Торообут туолбэлэрин
историятын билиэхтээхтэр , бастатан туран
патриотической иитии бэйэн дойдугуттан,
дьоннуттан са5аланар.

Чинчийи барамайа: Х.Х. Луковцев

о5о5ун учуутал кыраайы уорэтэр тумэлин

Соруктар:

1. Харламгий Харлампьевич оло5ун кытта билсии.
2. Х.Х. Луковцевы - учуутал,краевед,оскуола кыраайы уорэтэр тумэлин олохтообут ытык кийибитин , суруналыыс коруу-истии.
3. Кыраайы уорэтэр оскуола тумэлин ахыбын билсии.
4. Хобооннорун, ыстатыйаларын ырытыы.

Харламбий Харлампович
Луковцев Таатта Баайабатыгар 1935
сыллаахха кулун тутар 15 күнүгэр
элбэх оҕолоох колхозтаах
кэргэнигэр төрөөбүтэ.
1943-1949сыллаахха дылы Уолба
детдомугар иитилибитэ. Улахан
кылаастарга Баайаба , Ытык Күөл
орто оскулаларыгар үөрэммитэ.
Үөрэбэр үчүгэйдик
үөрэнэрэ.Уустаан-уураннаан
суруйары сатыыра.
1955-1958 сылларга Чукоткаба
армияба сулууспалаабыта.
Армияттан кэлээт СГУ
саха салаатыгар үөрэххэ киирбитэ.
1963с. Ситиьиилээхтик бүтэрбитэ.

Түмэл - балабан

**В 1988 году Харламгий Харлампович оркуола
олбуорун ийигэр саха балаҕанын туруорбута.**

**Ийигэр былыргы сахалар хайдах олуорбуттары
кордорор малы –тэрили уурталаабыта – камелек, бурдук,
мэлийэр араас саха туттар ийиттэрэ,бултуур тэрили, наара
орон уо.д.а., нары – лежанки и т.д.**

**Нэбилиэнньэ, үөрэнээччилэр көмөтүнэн ийиттэр,
атын да маллар хомуллан барбыттара.**

**Харлампи́й Харлампье́вич
оскуолатын түмэлэ абыллытын кэмэ**

Оскуола кыраайы үөрэтэр түмэлэ

Бастатакыннан экспонаттарынан буобуттара бэйэтэ коллекциялаабыт сахалыы ийитэ –хомуоһа буолбута. Былыргы уран-тарбахтарчочуйбут туой көһүйэлэрэ,уураннаан онорбут томторҕолоох чороонноро, удьурҕай кытахтара, икки хос туоһунан тикпит таналҕаннара бугун даҕаны оскуола түмэлин киэн туттар раритеттара буолаллар

**2010 сыллаахха С Р култууратын министерствота көрдөһөн
Москваҕа Саха сириг суолталаах мероприятияга уларса
сылдыбыттара, бу экспонаттар ураты суолталаахтарын көрдөрөр**

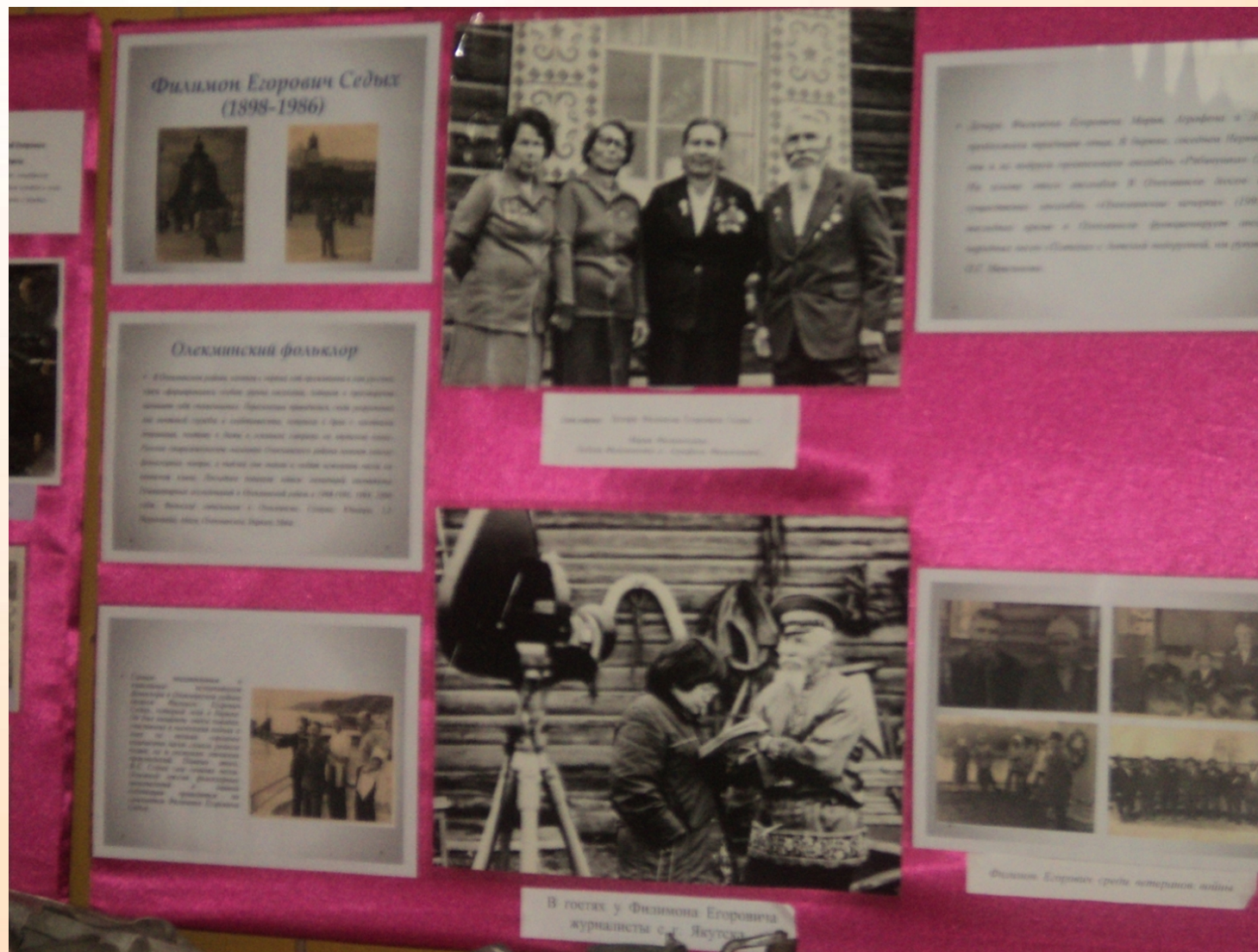

Уоттаах сэрии кыттыылаахтара, улэ-тыыл бэтэрээннэрэ

Нэбилиэкпит биир киэн туттар биир дойдулаахпыт Филимон Егорович Седых. 1918-1922 сылларга Саха сиригэр гражданской сэрии кыттыылааҕа.5сноруодунай-революционной аармыйаҕасулууспалаабыта

**Х.Х. Луковцев- үөрэжин кэнниттэн бастакы
кылаастара. 1963-1964 сс.**

УЧУУТАЛБЫТ ХАРЛАМПИЙ ХАРЛАМПЬЕВИЧ ЛУКОВЦЕВ ТУХУНАН

1963-1964 үөрэх дьылыгар биһиги сана аһыллыбыт Дьохсоҕон 8 кылаастаах оскуолатын 6 кылааһыгар үөрэнэ киирбиппит. Оскуолабыт сана типовой тутуулаах дьиэбэ үөрүүлээхтик киирбитэ. Оскуоланы нэһилиэк уус дьоно бэйэлэрэ туппуттара.

Сана оскуолаба сана учуутулар үлэли, элбэх сана оҕо үөрэнэ кэлбиттэрэ. Нэһилиэк олоҕор сэргэхсийи, үөрүү-көтүү, өрө көтөҕүллүү буолбута.

Харлампи́й Харлампье́вич сана үөрэҕин бүтэрэн кэлэн бастакы сылын үлэлээбитэ. Биһиги кылааспыт салайааччытынан анаммыта уонна саха тылын, литературатын үөрэппитэ. Үөрэх кэннэ саха тылыгар куруһуок салайан ыппыта. Илиинэн суруйан хаһыат уонна хоһоон, кэпсээн хомуурунньуга сурунаал таһаарбыттара.

Кыра дэриэбинэбэ хас биирдии учуутал тарбахха баттанар үлэһит, кини тугу сатыыра, онороро көстөр биллэр. Харлампи́й Харлампье́вич булчут, ону ааһан таксидермист эбит этэ. Олус үчүгэй гына көтөр-сүүрэр чуучаларын онорбутун көрбүтүм.

Наһаа үчүгэй каллиграфическай буочардаах, үчүгэй үөрэҕим, оскуола олоҕор көхтөөхтүк кыттарым иһин кини суруйбут халҕал тыллардаах бэлэх кинигэбин билигин да уура сылдыабын.

Учууталларбыт 1964 сыллаах Сана дьылы оскуолаҕа хаһан да умнуллубат гына тэрийэн ыыппытара. Чыпчынныыр араас өннөөх уота-күөһэ, кизэргэтиитэ, уруһуйа, хартыыната дьизэ үрдүгэр тийэ сыһар элбэх оонньуурдаах улахан баай харыйата билигин да харахпар көстөр. Физика уруогун учуутала Дмитрий Диевич Матвеев, биһиги учууталбыт Харлампий Харлампьевич онно улахан өгөлөөхтөр. Сана дьылга кылааспытын «Подводный мир» диэн темаҕа кизэргэппиппит. Муора, акыйаан түгэбэр баар балыктары, атын да хамсыыр харамайдары онорон ыйаталаабыппыт, уот лаампаларын кырааскалаан уу түгэбэр майгыннаппыппыт. Ону барытын кылааспыт салайааччытын сүбэтинэн онорбуппут. Учууталбыт икки сыл үлэлээн баран атын оскуолаҕа дириэктэринэн ананан көспүтэ. Биһиги хомойо, сайыһа хаалбыппыт..

Кэлин биһиги учууталбыт Харлампий Харлампьевич Луковцев сыралаах үлэтэ сыаналанан, СӨ үтүөлээх учуутала үрдүк аатын сүкпүгэр үөрбүппүт! Эбэрдэлээбиппит!

Луковцев Х.Х. кылгас кэпсээннэрдээх, истин, чараас эйгэлээх «Булчут мүччүргэннээх сырыылара» диэн кинигэтин сэргээн аахпытым, сөбүлээбитим, көтөр-сүүрэр туһунан сананы билбитим. Учууталым суруналыыс, суруйааччы союзтарыгар баарын сөбө-махтайа билбитим.

Учууталбытын Харлампий Харлампьевичи муста түстэхпитинэ куруутун махталынан ахтабыт-саныбыт.

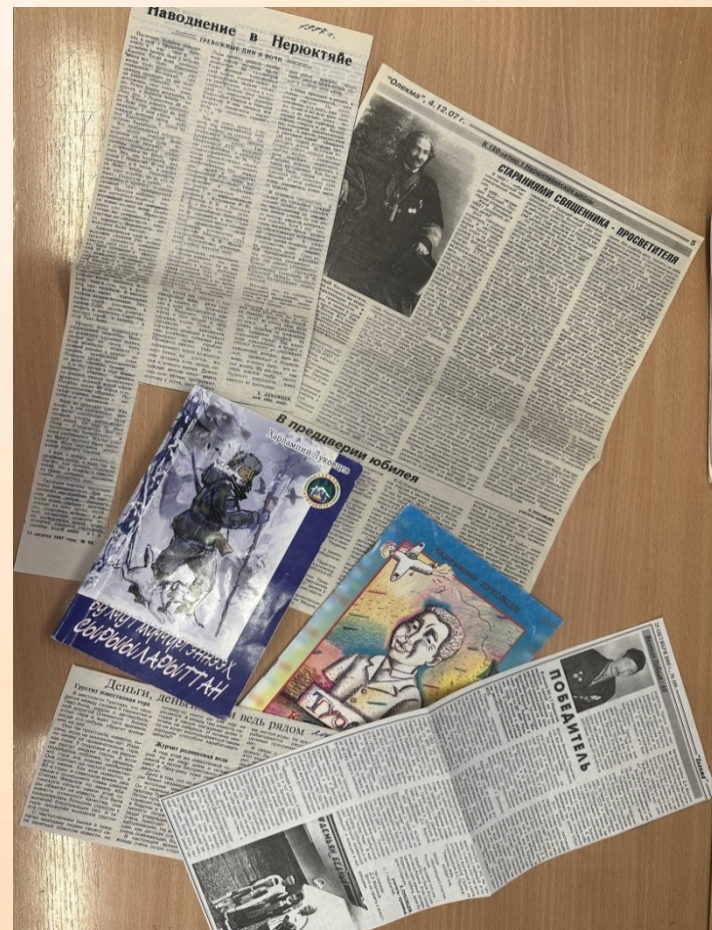
Учууталбыт кыраһыабай сэбэрэтэ, мааны көрүнэ, киэн-холку майгыта, дириг билиитэ-көрүүтэ, үөрэнээччилэргэ тулуурдаах, харыстабыллаах сыһыана биһиэхэ хаһан да умнуллубаттык өйбүтүгэр-санаабытыгар хатана сылдьар, олохпут устатыгар билиигэ-көрүүтэ, сайдыыга, ситиһиигэ сирдээтэбэ.

*Мария Протопопова. Үөрэнээччитэ.
сэтинньи ыйа. Дьокуускай к.2024 сыл.*

КЫЛААСПЫТ САЛАЙААЧЧЫТА ХАРЛАМПИЙ ХАРЛАМПЬЕВИЧ ЛУКОВЦЕВ

1963 сыллаахха Тааттаҕа,
Дьохсоҕон нэһилиэгэр, Победа
бөһүөлэгэр күүтүүлээх сана 8
кылаастаах оскуола аһыллан
үлэтин саҕалаабыта. Мин онно
алтыс кылааска үөрэнэ кэлбитим.
Бииргэ кылааспытын салайар

Харламбий Харлампыевич Октябрь знамята, Өлүөбүмэ хаһыакка бэчээтэммит ыстатыйалара

Литературнай айар тумсуу чилиэнэ.1995 сыллаах От ыйа 29 кунэ Өлүөхумэ хаһыаттка бэчээттэмитэ

- Хоһоонноро : «Хара Алдан киэбэтэ.»
- «Баайаҕабыт урэҕэ»
- « Нөөрүктэйи Киэһэтэ»
- « Нөөрүктэйим кысчаана»
- « Нөөрүктэйим ыччата»
- « Алданна»
- « Алдан киһээтэ»
- « Сардаана»
- « Оҕоҕоостор оһуокайдара». Уо.д.а.
- Бу хоһооннор мелодистар уостан туспэт ырыа онордулар.

Харламгий Харлампьевич Луковцев

- Олүөхүмэ улууһугар оскуорла директорынан, учууталынан үлэлээбитэ.
- РФ суруналыыстарын союһун чилиэнэ, хас да кинигэ ааптара, «Чароит» литературнай тумсуу чилиэнэ.
- 1-Нөөруктээйи оскуолатыгар кыраайы үөрэтэр музей тэрийэн үлэлэппитэ.
- «С.Р. Үтүөлээх учуутала»,
- “Учууталлар учууталлара” бэлиэ хаһаайына.
- «Өлүөхүмэ улууһун бочуоттаах гражданина»
- Өлүөхүмэ улууһугар духовнай култуура сайдарыгар.
- төрөөбүт тылбыт сайдарыгар элбэх үлэни хаал-
- ларбытын туоһулуур махтал уонна туоһу суруктар туоһулууллар

Түмүгүм:

- Чинчийэр үлэни бэлэмниир кэммэр мин оскуолабыт түмэлин матырыйаалын, барытын сүргэйдим - аахтым, үөрэттим, оскуола түмэлин матырыйаалын.
- Бастатан туран кинини Учуутал идэтин кылгастык сырдатты, маннайгы үөрэнээччилэрин суругун суруйсан
- Кини маннайгы учууталлабыт сылларын көрүү-истии.
- ырыттым, оройуон хаһыатын урукку сыллардаабы матырыйаалларын, библиэтэкэлэртэн булан улэбэр туьанным.
- Харлампий Харлампьевич суруйбут хоһооннорун хомуйан наардаатым.
- Кини сырдык аата көлуонэттэн,көлүөнэбэ бэриллэ туруо дьиэн бигэ эрэллээхпин.